

особистості. Турбота про кожного співробітника, про його стан здоров'я може не лише призупинити процес «вигорання», але і перетворити його на продуктивне «горіння без загасання».

Пампура І.І.,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення діяльності ОВС ДНДІ МВС України

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ У СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

У наш час загальновідомим є той факт, що результати успішності діяльності у будь-якій професії багато в чому залежать від того, чи відповідають індивідуальні особливості конкретної людини умовам і характеру діяльності, що виконується. Адже, саме ступінь цієї відповідності значною мірою і визначає вірогідність ефективного та успішного виконання професійних обов'язків. Слід зазначити, що розуміння значимості відповідності якостей людини вимогам конкретної професії для досягнення найвищої продуктивності праці прийшло не відразу.

Успішність діяльності у будь-якій професії передусім залежить від відповідності індивідуально-типологічних та особистісних якостей конкретної людини вимогам діяльності. Водночас необхідно враховувати вимоги людини до професії, конкретного місця роботи, взаємин в колективі – всього того, що визначає задоволеність працею.

На сучасному етапі розвитку науки виділяють дві основні категорії професійно-важливих якостей – базові та провідні. До провідних відносять ті професійно-важливі якості, що мають тісний зв'язок з результатами фахової діяльності. До базових відносять ті професійно важливі якості, що мають найбільшу кількість внутрішньо-системних зв'язків з іншими якостями, тобто характеризуються найбільшою питомою вагою і, отже, займають центральне місце у всій системі якостей. Прикладом такої якості може слугувати вмотивованість, почуття відповідальності, чесність, порядність – як базові морально-психологічні якості співробітника міліції. Базові якості можуть не виявляти значимих кореляційних зв'язків з параметрами діяльності, проте вони не менш, а нерідко навіть більш важливі для її реалізації. Саме базові професійно-важливі якості є основою для формування підсистем професійно-важливих якостей. Навколо них та на їх базі об'єднуються, структуруються усі інші якості суб'єкта, що необхідні для забезпечення

діяльності та її основних функцій. Саме тому професійно-важливі якості виступають у ролі структуроутворюючих для тієї чи іншої діяльності.

Інакше кажучи, в структурі особистості професіонала мають бути сформовані провідні якості (першого порядку), яким будуть підпорядковуватися менш значущі якості (другого порядку). Одна і та ж професійно важлива якість у різних випадках може виступати або як провідна, або як базова, або як та й інша одночасно. У останньому випадку значимість професійно важливої якості для забезпечення діяльності є найвищою.

Також помічено, що найбільший розвиток деяких професійно-важливих якостей нерідко веде до ослаблення інших й навіть до професійної деформації та деградації особистості. Наприклад, прагнення досягти мети будь-якими методами може привести до фальсифікації доказів, зловживання владними повноваженнями, застосування незаконних методів дізнання, тобто до деформації особистості професіонала.

Постійна поява нових професій, переосмислення сутності традиційних професій (зокрема перетворення каральних органів у правоохоронні, можлива трансформація міліції в поліцію) актуалізують потребу психологічного аналізу трудової діяльності в нових умовах, із новими завданнями та методами оцінки досягнутих результатів, передбачаючи перегляд вимог професії до людини, а людини – до професії. За результатами такого аналізу змінюється кадрова політика, виробляють нові форми пошуку та відбору працівників. При цьому стає зрозумілим те, що цілком готового до діяльності професіонала знайти неможливо, його доведеться готувати досить тривалий час, але при цьому бажаний результат у творчих професіях не гарантований через відсутність вроджених здібностей та задатків, мотивації для формування професійно-важливих якостей, небажання якісно виконувати професійні обов'язки тощо.

Під час розвитку професійно-важливих якостей співробітників органів внутрішніх справ необхідно враховувати, що окремі психічні процеси і якості (наприклад, спостереження й спостережливість, професійна пам'ять на обличчя, номери автомобілів тощо) перетворюються на професійно важливі на підставі формування функціональних зв'язків, поєднання окремих професійно важливих якостей в цілі комплекси. Зрозуміло, що для цього існують певні внутрішні передумови, адже основні психічні функції тісно пов'язані одна з одною.

У довіднику «Професіографічна характеристика основних видів діяльності в органах внутрішніх справ України (кваліфікаційні

характеристики професій, професіограми основних спеціальностей)» здійснена нова спроба систематизації знань, умінь, навичок, індивідуально-психологічних властивостей і професійно-важливих якостей осіб, що набувають міліцейських професій. Досить корисними у вивченні цього питання на наш погляд є науково-дослідні роботи психолого-педагогічного спрямування, проведені Л. Мороз, О. Цільмак, Г. Яворської, в яких конкретизовані цілі та методи формування сучасних особистісно розвинених, вихованих та компетентних працівників органів внутрішніх справ.

Формування професійно-важливих якостей у співробітників органів внутрішніх справ тривалий та кропіткий процес в якому мають бути задіяні фахівці служби психологічного забезпечення, підрозділів кадрового забезпечення, професійної підготовки тощо.

Водночас, успішність вирішення зазначеного завдання залежить, перш за все, від власних зусиль самих співробітників, їх бажання змінюватися, наявності високих моральних цінностей, ідеалів та прикладів для наслідування.

Продай О.М.,
інспектор групи кадрового
забезпечення спеціальної роти міліції
УМВС України у Волинській області,
здобувачка кафедри юридичної
психології НАВС

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОВС

Кожна професія диктує свої спеціальні вимоги до особистості працівника. Особливу увагу слід звернути на психологічну модель працівників спецпідрозділів ОВС, професійна діяльність яких обумовлена високим рівнем складності та екстремальності даної професії, загрозою виникнення посттравматичних стресових розладів, адиктивних проявів поведінки тощо. Саме тому дослідження професійно-важливих якостей працівників спецпідрозділів міліції є досить актуальним в умовах сьогодення.

Сама система професійно-важливих якостей виступає певним комплексом суб'єктивних властивостей особистості, специфічних для тієї чи іншої діяльності. «Золоте правило» психології праці говорить, що праця ефективна, якщо індивідуальні якості працівника відповідають вимогам, висунутим до них самою професією як системою функцій.